

MIGRÁCIÓ AZ EURÓPAI UNIÓBA KÉSZÜLŐ SZLOVÁKIÁBAN 1998-2003 KÖZÖTT

2004-ben ismét átrendeződött a Kárpát-medence biztonságpolitikai térképe az euro-atlanti csatlakozás eseményei hatására²⁵⁸. EU taggá vált Szlovákia, Magyarország és NATO taggá Szlovákia, Románia, Szlovénia. A folyamat résztvevője volt északi szomszédunk, aki közel azonos időben vált NATO és EU taggá, amivel felértékeltek Szlovákia helyzetét a térségben.

Szlovákia 1993-ban vált függetlenné, így a Kárpát-medence egyik legfiatalabb államának nevezhető. Szlovákia a Visegrádi Csoport (V 4) egyik tagállama, ahol élénk politikai kooperációt folytat, és a tagállamokkal konstruktív kapcsolatokat tart fenn.²⁵⁹ A '90-es évek végére, a V 4-hez hasonlóan külpolitikájának középpontjába az euro-atlani csatlakozást helyezte. S bár az EU bővítés során hosszú ideig „második körös” jelöltnek számított a 2002-es brüsszeli²⁶⁰ döntés értelmében 2003 április 16-án a szlovák kormányfő aláírta a csatlakozási szerződést, amelynek értelmében Szlovákia 2004 május 1-től az EU tagjává vált. Ezzel a döntéssel kijelölték az Európai Unió új külső határait, amely a lengyel-szlovák-magyar és a szomszédai között fog húzódni. Az ismert migrációs helyzet miatt a korábbi tranzit országból folyamatos átalakulás eredményeként Szlovákia a migráció cél országává válhat. E folyamat utolsó időszakának migrációhoz kapcsolódó adatait elemeztem, megállapításaimat rögzítettem. A téma jobb megértéséhez hozzájárulhat az alábbiakban illusztrált Szlovákia térképe és az államhatár szakaszainak viszonylatonkénti bemutatása.

²⁵⁸ A tanulmány "A magyar-ukrán határ, mint az EU külső határa..." című, OTKA T 046120 nyilvántartási számú kutatási programhoz is kapcsolódik

²⁵⁹ Kobolka I. A magyar-szlovén és a magyar horvát államhatárok biztonságföldrajzi kérdései, különös tekintettel a szervezett bűnözésre. Ph. D. disszertáció Pécs 2004. 40-41. o.

²⁶⁰ Brüsszel, 2002. október 9. - Az Európai Bizottság azt javasolta, hogy az EU az év végéig zárja le a csatlakozási tárgyalásokat tíz tagjelölttel, köztük Magyarországgal. A bővítési folyamat előrehaladásáról elfogadott ideai stratégiai jelentésében az EU végrehajtó szerve úgy ítéli meg, hogy Ciprus, Csehország, Észtország, Magyarország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Málta, *Szlovákia* és Szlovénia „2004 elejétől készen áll a tagságra”. Velük 2003 tavaszán alá lehet írni a csatlakozási szerződést. (Forrás: MTI 2002. X. 10)

államhatár	Szlovákia					
		osztrák	cseh	lengyel	ukrán	magyar ²⁶¹
megnevezés	vízi	76.4 km	71.1 km	105 km	2.3 km	299.09 km
	száraz	30.3 km	180.7 km	436.1 km	96.2 km	381.86 km
	összesen	106.7 km	251.8 km	541.1 km	98.5 km	680.96 km
	mindösszesen	1679.06 km				

A szlovák állam határait a következő nemzetközi szerződések rögzítik:

- Ausztriával az 1919-es Sant-Germain en-Lagnebau (nagy hatalmak által is ratifikált) szerződés,
- Magyarországgal az 1947-es Párizsi Békeszerződés,
- Ukrajnával az 1945-ös CSK és SZSZSZR által kötött szerződés,
- Lengyelországgal az 1959-es szerződés,
- Csehországgal az 1992-es szétválásról kötött szerződés.

A migráció nem egy új jelenség, hanem a történelmünkkel egyidős. Ma azonban az Európai Unióban az érdeklődés középpontjában áll, és a jelenlegi tagállamok polgárai valós veszélyként értékelik a csatlakozó államok irányából várható legális és illegális beutazókat, bevándorlókat. E tekintetben Szlovákia is az ukrán-szlovák határ és földrajzi elhelyezkedése miatt a migráció útvonalába esik, ezért a figyelem rá is összpontosul. A legális és illegális migrációt a következő területek statisztikai adatainak elemzéseivel mutatom be:

- Határforgalom alakulása
- Vízumpolitika érvényesítése
- Illegális határátlépések alakulása

²⁶¹ A magyar-szlovák határszakasz hossza a magyar adatszolgáltatás szerint van, ezért eltérés lehet a magyar és a szlovák adatszolgáltatás által megadott határszakaszok hossza között.

A határforgalom alakulása 1998-2003 között*Határforgalom a magyar-szlovák határon²⁶²*

Év	Személy összesen	Szlovákiából	Szomszédos országból	Vízum nélkül	Vízummal	Gépjármű száma
1998	22 671 713	10791721	6369198	5364667	146127	6666797
1999	18 382 152	8989753	5260814	4010143	121442	5546871
2000	17 304 737	8200751	4686225	4290775	126986	5377472
2001	19 831 474	8482040	5378209	5833154	138071	6333020
2002	18 731 590	7427926	6511691	4674140	117833	6069237
2003	19 511 281	8086883	7429663	3876661	118074	6708612

Határforgalom az ukrán-szlovák határon²⁶³

Év	Személy összesen	Szlovákiából	Szomszédos országból	Vízum nélkül	Vízummal	Gépjármű száma
1998	3 787 397	151756	3492843	137059	5739	722918
1999	2 924 750	125236	2682571	112377	5466	504756
2000	1 408 861	105863	1170271	106372	26355	376455
2001	801 015	107700	569164	66778	57373	434478
2002	932 459	153234	661140	72108	45977	617856
2003	1 193 482	286202	792948	67665	46667	659715

Határforgalom lengyel-szlovák határon²⁶⁴

Év	Személy összesen	Szlovákiából	Szomszédos országból	Vízum nélkül	Vízummal	Gépjármű száma
1998	16 979 574	6258984	9202380	1491162	27048	3738597
1999	18 701 284	5519207	11963990	1194914	23173	3843759
2000	20 179 927	4847237	14243548	1055334	33808	3919472
2001	17 980 179	2980961	14083027	844805	71386	3763110
2002	14 763	2491338	11387285	804731	80188	3277495

²⁶² Adatbázis: Legálnaa nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok, 2003²⁶³ Adatbázis: Legálnaa nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok, 2003²⁶⁴ Adatbázis: Legálnaa nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok, 2003

	542					
2003	14 266 558	3818885	9335733	1044570	67370	3353798

Határforgalom cseh-szlovák határon²⁶⁵

Év	Személy összesen	Szlovákiából	Szomszédos országból	Vízum nélkül	Vízummal	Gépjármű szám
1998	50 428 672	21280501	18853081	10095938	199152	14767580
1999	48 605 483	20726099	18878305	8913321	87758	14321683
2000	47 731 411	20721631	18306124	8620096	83560	14176875
2001	44 027 180	19416092	17362793	7162907	85388	13327313
2002	43 371 728	18810678	17283531	7206540	70979	13203117
2003	41 013 150	17761233	16561520	6614216	76181	12490044

Határforgalom osztrák-szlovák határon²⁶⁶

Év	Személy összesen	Szlovákiából	Szomszédos országból	Vízum nélkül	Vízummal	Gépjármű száma
1998	17 235 809	8 361 344	4 061 774	4 739 263	73 428	5 536 341
1999	14 978 350	7990507	3350706	3562027	75110	4779883
2000	9 695 661	5809914	1771785	2021955	92007	3283267
2001	7 306 059	4646655	1115397	1479454	64553	2744354
2002	8 381 744	5293982	1140941	1872219	74602	3401651
2003	8 296 791	5325810	1188082	1745289	37610	3045666

Határforgalom a repülőtéren²⁶⁷

Év	Személy összesen	Szlovákiából	Szomszédos országból	Vízum nélkül	Vízummal	Repülő száma
1998	522 583	296765	1540	185291	38987	13787
1999	462 928	281983	2686	158690	19569	11444
2000	477 814	287033	675	170298	19808	13147
2001	462 291	291256	737	129499	40799	12244

²⁶⁵ Adatbázis: Legálnaa nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok, 2003

²⁶⁶ Adatbázis: Legálnaa nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok, 2003

²⁶⁷ Adatbázis: Legálnaa nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok, 2003

2002	518 213	334416	956	142540	40301	13729
2003	644 959	404041	7268	194413	39237	18419

A fenti táblázatok jól illusztrálják Szlovákia szomszédos országokhoz fűződő kapcsolatait. Egyértelmű, hogy továbbra is a cseh-szlovák határforgalom kiemelkedően magas, ami a közös múltra, illetve a kereskedelmi, oktatási és kulturális kapcsolatokra vezethető vissza. Az elválás tehát nem hozott magával jelentős elzárkózást. Szlovákia közlekedési fejlettségét és utazási szokásait jellemzi, hogy a hagyományos közlekedési eszközök mellett a légi közlekedés az európai országokhoz képest, még nem domináns.

Ukrán-szlovák viszonylatban a számadatok jelzik, hogy milyen következménye lett a vízum bevezetésének. Egyértelműen tendenciaként jelentkezett a határforgalomban résztvevő utasok számának drasztikus csökkenése, és 2001-ben az 1 milliós forgalom alá esése. Ez a következő években kissé emelkedett, de alig haladta meg az 1 milliót.

A fenti okokkal nem magyarázható, hogy miért esett vissza általában és az osztrák-szlovák viszonylatban jelentősebben a határforgalom. Valószínűleg a '90-es évek elején az utazás szabadsága magával hozta az utazói kedv megnövekedését, míg az ország állampolgárainak anyagi helyzetének romlása, és a 2001. szeptember 11. események negatív hatást gyakoroltak az utazni vágyókra.

Az elmúlt időszakban az Európai Unió is újra elővette a kishatárforgalmi szabályozást. E tekintetben Szlovákiának a lengyel-szlovák viszonylatban, az alábbi határforgalmi statisztikai adatai igazolják a kishatárforgalom létét.

Kishatárforgalom a lengyel határon²⁶⁸

Év	Szlovák állampolgár		Lengyel állampolgár		Autóval			Visszairányított		
	ki	be	ki	Be	ki	be	összesen	ki	be	össz.
1998	293 443	242480	346435	355361	88328	75802	164130	1016	1242	2258
1999	293 828	240686	337523	348072	84280	70922	155202	906	1676	2582
2000	279 855	229822	297587	311207	77784	62910	140694	688	1942	2630
2001	180 152	138702	190834	206836	72705	62863	135568	628	1988	2616
2002	159 847	124292	156067	175017	62399	55814	118213	757	1406	2163
2003	217 945	179094	136486	155261	78824	71872	150696	1414	1501	2915

Mivel a szlovák-ukrán viszonylatban vízum került bevezetésre, ezért itt a kishatárforgalom elvesztette jelentőségét. Az elkövetkezendő időszakban az EU szabályozási terveket ismerve elképzelhető, hogy az ukrán-szlovák viszonylatban bevezetésre kerülhet a „L” (local) típusú vízum, amely a 50 km-es határmenti területsávban élőknek nyújthat átkelési lehetőséget a közös államhatárszakasz kijelölt helyein. A többi viszonylatban a schengeni csatlakozást követően a belsőhatárokon bárhol, bármikor szabad átjárhatóságot biztosítanak, ezért a kishatárforgalom intézményrendszere e viszonylatokban érdektelenné válik.

Vízum kiadás alakulása 2000-2003 között, orosz, ukrán és belorusz relációban

Az Európai Unióban tagállamok az egységes belsőpiac megteremtése és a személyek szabad áramlásának biztosítása érdekében a személyforgalomra vonatkozólag

²⁶⁸ Adatbázis: Legálna nelegálna migráció v Slovenskej republika za rok, 2003

közösen, egységes elvek alapján szabályozták a vízumpolitikájukat. A schengeni tagállamok jól megfontolt döntést hoztak arra nézve, hogy melyik harmadik országot ítélik vízummentesnek és melyiket vízumkötelesnek. A státusz attól függ, hogy az adott harmadik ország állampolgárai milyen kockázatot jelentenek a belső biztonság és az illegális bevándorlás szempontjából. Amennyiben a schengeni tagállamok egyetértettek a harmadik ország státuszával kapcsolatban akkor felvették a **vízummentes** (fehér lista) országok, vagy a **vízumköteles** (feketelista) országok listájára. 1998-ig létezett egy harmadik úgynevezett szürke lista is, amely azokat az országokat tartalmazta, amelyeket a schengeni tagállamok eltérően kezelnek.

Az egyezmény szerint olyan külföldi állampolgárral szemben, aki nem teljesíti a vízum kiadás összes feltételeit meg kell tagadni minden tagállamnak a vízum kiállítását. Ettől kivételesen csak akkor lehet eltérni, ha emberbaráti okokból, vagy nemzeti érdekekből, illetve nemzeti kötelezettségekből adódóan egy adott nemzet szükségesnek tarja a vízum kiállítását. Ekkor azonban csak az adott tagállam területére érvényes vízum kiállítására kerülhet sor.

Szlovákia az Európai unióhoz való csatlakozási folyamat részeként a térségben először vezetett be a vízumot²⁶⁹ az orosz, belorusz és az ukrán állampolgárokkal szemben.

Város	2000	2001	2002	2003	Összesen
Kijev	14921	21523	21835	20614	78893
Minszk	1032	7125	5232	3177	16566
Moszkva	2648	20736	20300	16286	59970

A vízum bevezetésének következményeit a határforgalomnál jól illusztrálja az ukrán-szlovák viszonylatban a határátlépők számának drasztikus csökkenése. A fenti táblázat alapján megállapítható, hogy a kezdeti időszak nehézségein, az újdonságon túljutva, minden viszonylatban beállt egy átlagosan kiadott vízum szám. Az jól érzékelhető, hogy valószínűleg a földrajzi közelség miatt Ukrajnában több vízumot adtak ki, mint a másik két államban.

Az Illegális migráció alakulása

Szlovákia geopolitikai helyzetéből és történetéből adódóan a migráció egyik útvonalának ad helyt. Az ukrán szomszédság, illetve a ma még EU közelsége, továbbá 2004. május 1. után az EU tagság, vonzóvá teszi a kelet felől nyugatra illegális eljutni kívánóknak az országot. Az alábbi táblázat is azt szemlélteti, hogy mind az országba befelé, mind Szlovákiából kifelé elfogásra kerültek illegális határátlépők.

Illegális migráció iránya²⁷⁰

Év	Kifelé	Befelé	Összesen
1998	6320	1916	8236
1999	5081	2969	8050

²⁶⁹ Adatbázis: Legálnaa nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok, 2003

²⁷⁰ Adatbázis: Legálnaa nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok, 2003

2000	2239	3823	6062
2001	4775	10773	15548
2002	10252	4983	15235
2003	6104	6389	12493

Az adatok azt is jól mutatják, hogy egy folyamatosan növekvő jelenség az illegális határsértők számai. Ez természetesen adódhat a szlovák határrendészeti szervek hatékonysági színvonalának növekedéséből, de adódhat a növekvő kísérleti számokból is. Viszonylatonként lebontva az illegális migráció az alábbi képet mutatja:

Illegális migráció viszonylatonként²⁷¹

Év	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ausztria	504	1402	1234	6083	6293	3908
Csehország	5247	3485	2190	4098	3983	2130
Lengyelország	843	802	737	748	761	599
Ukrajna	365	1662	1473	1949	2399	5483
Magyarország	1270	606	428	1703	1799	373

Az elmúlt években Ukrajna, Lengyelország és Magyarország irányából többnyire befelé, míg *Ausztria* és *Csehország* viszonylatában a *kifelé* irány játszik domináns szerepet.

Az elmúlt két évet, az elkövetők nemzetisége szerint megvizsgálva érdekes kép alakult ki. 2002-ben az afganisztáni események miatt az afgán határsértők állnak az első helyen, míg 2003-ban az orosz nemzetiségű illegális migráns dominál. Mindkét évben meghatározó az indiai és kínai határsértők aránya.

Illegális migráció nemzetiség szerint

2002. év				2003. év			
Ország	kifele	befele	összesen	Ország	kifele	befelé	összesen
Afganisztán	1767	1021	2788	Orosz	833	2213	3046
Kína	1702	734	2436	India	1076	443	1519
India	2005	427	2432	Kína	666	654	1320
Irak	1193	461	1654	Armén	292	704	996
Banglades	976	329	1305	Moldáv	528	290	818
Orosz	582	323	905	Banglades	499	193	692
Moldáv	323	199	522	Irak	345	260	605
Lengyel	99	248	347	Afganisztán	328	272	600
Szomál	137	136	273	Grúzia	228	339	567
Vietnám	132	132	264	Lengyel	129	188	317
Pakisztán	169	92	261	Irán	194	44	238
Slovák	185	62	247	Szlovák	172	62	234
Nezisten	15	160	175	Pakisztán	123	100	223

²⁷¹ Adatbázis: Legálna nelegálna migráció v Slovenskej republika za rok, 2003

Armén	59	103	162	Szomál	65	94	159
Srí Lanka	73	56	129	Cseh	83	48	131
Hontalan	835	500	1335	Hontalan	543	485	1028
Összesen	10252	4983	15235	Összesen	6104	6389	12493

A nemzetiségek mellett feltűnően sok a hontalan száma, akik a térségben kóborolnak, és valamelyik országban tervezik a letelepedést, ám megfelelő okmányok és lehetőségek híján sorsuk kedvezőbbre fordulását valamilyen idegenrendészeti, menekültügyi gyűjtőállomáson várják.

Összegezve megállapítható, hogy földrajzilag Szlovákia hazánkhoz hasonlóan kedvezőtlen helyzetben van, tranzit országgént, az illegális migráció útvonala megy rajta keresztül. Az illegális határátlépők nemzetisége egyértelműen illusztrálja, hogy a kelet-európai és ázsiai állampolgárok kísérlik meg Szlovákián keresztül az Európai unióba való bejutást. Az illegális határátlépőket jól szervezett embercsempészek segítik céljaik elérésben.

A szlovák kormány kiemelt figyelmet fordít Schengeni Egyezmény követelményeinek való megfelelésére, ezért folyamatosan modernizálja és átszervezi a határőrizet végrehajtó szervezetét. Különös hangsúlyt helyeznek az ukránszlovák és szlovák-magyar határra, ahol legjelentősebb számban az illegális határátlépők a bejutással próbálkoznak. Várhatóan szervezetük átalakításában az új a díszlokációban is az ukrán-szlovák külső határra összpontosítanak. Eredményes, színvonalas munkavégzés érdekében az alábbi szervezetekkel működnek²⁷² együtt:

- Nemzetközi Határrendőrség Konferencia (Siófok) részvevőivel
- 1999-től a Visegrádi Négyek rendvédelmi szervezeteivel,
- VISA Csoport tagjaival,
- CIREFI-vel
- Budapest Csoport tagjaival
- szomszédos országok hatóságai

A térség határőrizetére, legális és illegális migrációjára döntő hatással lesz **Szlovákia** és három szomszédos országa (Lengyelország, Csehország és Magyarország) **EU-s tagsága**, majd várhatóan a **Schengeni Övezethez** való **csatlakozás**, ami kb. 2006-2007-re tehető.

Felhasznált irodalom

1. Adatbázis: Legálna nelegálna migrácia v Slovenskej republika za rok 2003
2. Falsovanie a pozmenovanie cestovnych dokladov a ich vyuzitie pri nelegálnej medzinárodnej migrácii Bratislava. MEPA 2004
3. Főrizs Sándor: A Szlovák Köztársaság határőrizete. Belügyi Szemle, 1999/3. szám
4. Hamberger Judit- Siposné dr Kecskeméthy Klára – Nagy Miklós: Szlovákia geostratégiai helyzetének változásai Csehszlovákia felbomlása után
5. Kobilka István: A magyar-szlovén és a magyar horvát államhatárok biztonságföldrajzi kérdései, különös tekintettel a szervezett bűnözésre. Ph. D. disszertáció Pécs 2004.
6. Sallai János: Szomszédok határőr szemmel: Szlovákia. Belügyi Szemle, 1995. 1-7. szám
7. Siposné dr Kecskeméthy Klára – Nagy Miklós: Szomszédolás, Szlovákis: Új ország a Kárpátok vonulata között

²⁷² Határrendészet Európában, Nemzetközi Migrációpolitikai Központ (ICMPD) Bécs 1999.